

ધોરણ : 7

સામાજિક વિજ્ઞાન

પાઠ - 18

સંચાર-માધ્યમ અને જાહેરાત

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (1) મિત્રને શુભેચ્છા આપવા ગ્રીટિંગ કાર્ડનો ઉપયોગ થાય છે.
- (2) ભારતમાં ટેલિગ્રામની શરૂઆત 1885 વર્ષમાં થઈ હતી.
- (3) રેડિયો શ્રાવ્ય પ્રકારનું માધ્યમ છે.
- (4) મનોરંજન માટેનું લોકપ્રિય દેશ્ય-શ્રાવ્ય સાધન સિનેમા છે.
- (5) પૃથ્વીના પેટાળમાં રહેલાં ખનીજોની માહિતી મેળવવા કૃત્રિમ ઉપગ્રહો ખૂબ જ ઉપયોગી માધ્યમ છે.

પ્રશ્ન : 2 નીચેના વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

(1) રક્ષાબંધનની રાખડી આંતરરદેશીય પત્ર દ્વારા મોકલી શકાય છે.

(2) ખોરાક માનવીની પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે.

(3) વોકીટોકીનો ઉપયોગ પોલીસ કરે છે.

(4) જાહેરાતમાં આવતી બધી જ વસ્તુઓ ગુણવત્તાવાળી હોય છે.

(5) મોબાઇલ ફોન સંચાર-માધ્યમનું ઉત્તમ સાધન છે.

પ્રશ્ન : 3 નીચેના પ્રશ્નોનાં એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

(1) પોસ્ટઓફિસ દ્વારા પેસા કેવી રીતે મોકલી શકાય ?

➤ પોસ્ટ-ઓફિસ દ્વારા મનીઓર્ડરથી પેસા મોકલી શકાય.

(2) જાહેરાત પ્રસારણ માટેનાં કોઈ પણ બે માધ્યમો જણાવો.

➤ જાહેરાત પ્રસારણ માટે રેડિયો, સિનેમા, ટેલેવિઝન, મોબાઇલ ફોન, અખબારો, બસ કે ટ્રેનની સાઇડો વગેરે માધ્યમો છે.

(3) સંચાર-માધ્યમ એટલે શું ?

➤ એક સ્થળોથી બીજા સ્થળે માહિતી અથવા સંદેશો મોકલવા માટે કે મેળવવા માટેની વિસ્તૃત વ્યવસ્થાને 'સંચાર માધ્યમ' કહે છે.

(4) જાહેરાતના બે ફાયદાઓ જણાવો.

- (1) વસ્તુની ગુણવત્તાની ચકાસણી અને ખાતરી કરી શકાય છે.
- (2) વસ્તુ પર છાપેલી કિંમતને જાણી શકાય છે.
- (3) વસ્તુની સામાન્ય માહિતી લોકો સુધી પહોંચાડી શકાય છે.

(5) સરકાર સામાજિક જગ્યાતિ માટે કઈ-કઈ જહેરાતો કરે છે ?

- (1) બાળલગ્નો કરવાં નહિ.
- (2) આરોગ્ય જાળવવું.
- (3) વસ્તી નિયંત્રણ કરવું.
- (4) દીકરીને શિક્ષણ આપવું.
- (5) બાળકોને કુપોષણથી બચાવવું.

પ્રશ્ન : 4 ટ્રેક નોંધ લખો.

(1) જાહેરાતના ગેરફાયદા

➢ જાહેરાત કરનાર વ્યક્તિ કે વસ્તુનો પ્રચાર કરે છે તે વસ્તુ કદાચ પોતે વાપરતા ન હોય એવું પણ બને છે. જાહેરાતના આધારે ખરીદી કરવામાં આપણે ક્યારેક છેતરાઈ પણ જઈએ છીએ. ટીવી પર દર્શાવવામાં આવતી જાહેરાત જોઈને ક્યારેક આપણે મનમાં ક્ષોલ અનુભવીએ છીએ. કારણ કે દરેક વસ્તુ આપણે ખરીદી શકતા નથી. બાળકો કે વડીલોને અપાવી શકતાં નથી એવો અનુભવ થાય છે. દેખાએખીનું ચલણ વધી જાય છે.

(2) કૃત્રિમ ઉપગ્રહનો ઉપયોગ

➤ સંચાર માધ્યમ તરીકે કૃત્રિમ ઉપગ્રહ વધુ ઉપયોગી છે. આ કૃત્રિમ ઉપગ્રહ માનવસજ્જિત છે. તેને અવકાશમાં મૂકવામાં આવે છે. પૃથ્વી પરથી અવકાશમાં રોજબરોજના સમાચાર, મોસમની જાણકારી, વિવિધ કાર્યક્રમો આ ઉપગ્રહ દ્વારા પૃથ્વી પરના કોઈ પણ સ્થળના ટેલિવિઝન, કમ્પ્યુટર અને મોબાઇલ ફોન જેવાં સાધનોમાં પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. પૃથ્વીના પેટાળમાં પાણી, ખનીજભંડાર છુપાયેલા છે તેની માહિતી પણ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. આપણા ઘરથી બીજા સ્થળ વચ્ચેનું અંતર અને રસ્તો જણીએ છીએ. કૃત્રિમ ઉપગ્રહ દેશના સંરક્ષણક્ષેત્રે ખૂબ ઉપયોગી છે.

(3) મોબાઇલ ફોન દ્વારા પ્રાપ્ત થતી સુવિધાઓ

➤ સંચાર માધ્યમનું હાલનું અગત્યનું સાધન મોબાઇલ ફોન છે. મોબાઇલ ફોન દ્વારા એક વ્યક્તિ બીજુ વ્યક્તિને નંબર લગાવીને કોઈપણ સ્થળેથી વાતચીત કરી શકે છે. મોબાઇલ ફોનમાં ઘડિયાળ, વિડીયો ઓડિયો પ્લેયર, ટોર્ચ, કેલેન્ડર, કેલ્ક્યુલેટર, રેડિયો વગેરેની સુવિધા હોય છે. તેનાથી આપણે રેલવે-બસ-સિનેમાની ટિકિટ બુક કરાવી શકીએ છીએ. મોબાઇલ ફોનની અંદર વપરાતા ઇન્ટરનેટથી ઘણી માહિતી આપણે પ્રાપ્ત કરી શકીએ છીએ. અનેકવિધ સુવિધાઓ માટે વર્તમાનમાં મોબાઇલફોન જરૂરી ઉપકરણ બની ગયું છે.

પ્રશ્ન : 5 નીચેના પ્રશ્નોનાં બે-ત્રણ વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

(1) લોકશાહીમાં સંચાર-માધ્યમો કેમ ઉપયોગી છે ?

- સરકાર દ્વારા કરવામાં આવતાં શિક્ષણ, કૃષિ, આરોગ્ય વગેરે કાર્યોની માહિતી સંચાર-માધ્યમો દ્વારા મેળવી શકાય છે.
- સરકારનાં કાર્યો અને કામગીરી સામે વિરોધ પક્ષો તેમાં રહેલી ક્ષતિઓને ઉજાગર કરે છે.
- લોકશાહીમાં લોકમતનું મહત્ત્વ અનેકગણું છે.
- ઈનિક, વર્તમાનપત્રો, રેડિયો, ટેલિવિઝન, ફિલ્મો વગેરે સંચાર-માધ્યમો લોકમતને ઘડવામાં મહત્ત્વની ભૂમિકા ભજવે છે.

(2) સંચાર-માધ્યમોનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરશો ?

- શાળા-મહાશાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓએ મોબાઇલનો ઉપયોગ માત્ર વાતચીત પૂરતો જ કરવો જોઈએ. તેમણે મોબાઇલમાં આવતા ઇન્ટરનેટ અને ગેમ્સનો મર્યાદિત તથા વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરવો જોઈએ; કારણ કે મોબાઇલના પ્રકાશથી આંખોને નુકસાન થાય છે, જેની સમય અને અભ્યાસ પર માઠી અસર થાય છે.
- મહિલાઓ, બાળકો, વૃદ્ધો, ગરીબો વગેરે પર થતા અત્યાચારો મોબાઇલના વીડિયો પર ન મુકવા જોઈએ.

(3) સિનેમાંથી જગૃતિ આવે છે. સમજાવો.

> સિનેમામાં પ્રદર્શિત થતી કિવિધ ફિલ્મો લોકોને મોટા ભાગે સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને નૈતિક બાબતો શીખવે છે. તેનાથી લોકોની રહેણીકરણી અને વિચારસરણીમાં નોંધપાત્ર પરિવર્તન આવ્યું છે. સિનેમાથી કેટલાક રીતરિવાજો, માન્યતાઓ, અંધશ્રદ્ધાઓ, વહેમો વગેરે સામે સંઘર્ષ કરવાનું શીખવે છે. આ બધી બાબતો પરથી કહી શકાય કે સિનેમામાંથી જગૃતિ આવે છે.

(4) ટીવીના ફાયદાઓ જણાવો.

- (1) ટેલિવિઝન દ્વારા સમાચારો, ફિલ્મો, સીરિયલો, શૈક્ષણિક અને ધાર્મિક કાર્યક્રમો, જાહેરાતો વગેરે બાબતો જોવા-સાંભળવા મળે છે.
- (2) પૂર, ભૂકુંપ, વાવાઝોડું, સુનામી જેવી કુદરતી આપત્તિઓની માહિતી ત્વરિત મેળવી શકાય છે.
- (3) તાજેતરના સમાચારો અને વિવિધ રમતોનું જીવંત પ્રસારણ જોવા-સાંભળવા મળે છે.

THANKS

FOR WATCHING